

ANALYSE: INTEGRATION MED BØRNEØJNE

”MAN SKAL IKKE SE HAM SOM EN FLYGTNING, MEN SOM EN POTENTIEL VEN”

Hvis man er barn og flygtet, er det afgørende at få nye venner, hvis man skal have et godt børneliv i Danmark. Det mener både danskfødte børn og børn, der er flygtet eller blevet familiesammenført. Børnerådets undersøgelse blandt 3.700 børn i 7.-klasse viser også en sammenhæng mellem forældres holdning til flygtninge og deres børns lyst til at få en ven, der er flygtet. 69 pct. af de børn, hvis forældre er mest positive i forhold til flygtninge, vil gerne have besøg af eller selv besøge et flygtningebarn. Det samme gør sig gældende for 24 pct. af de børn, hvis forældre er mest negative.

Undersøgelsen viser også, at de børn, der er flygtet eller familiesammenført, i højere grad lever i den laveste socialklasse og har en lavere grad af handlekompetence end danskfødte børn. Fx svarer 11 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, at de sjældent eller aldrig kan klare det, de sætter sig for, mens det samme gælder for 3 pct. af de danskfødte børn.

UNDERSØGELSENS HOVEDRESULTATER

- 79 pct. af danskfødte børn og 67 pct. af børn, der er flygtet eller familiesammenført mener, at det at få nye venner i skolen er vigtigst, for at et barn, der er flygtet, kan få et godt børneliv i skolen.
- 95 pct. af de børn, hvis forældre er mest positive i forhold til flygtninge, har i høj eller nogen grad lyst til at hjælpe. Til sammenligning gælder det for 57 pct. af de børn, hvis forældre er mest negative.
- 69 pct. af de børn, hvis forældre er mest positive i forhold til flygtninge, vil gerne have besøg af eller selv besøge et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, hvis barnet startede i deres klasse. Det samme gør sig gældende for 24 pct. af de børn, hvis forældre er mest negative i forhold til flygtninge.
- 42 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, lever i laveste socialklasse. Den tilsvarende procentandel for danskfødte børn er 15.
- 11 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, oplever sjældent eller aldrig at kunne klare det, de sætter sig for sammenlignet med 3 pct. af de danskfødte børn.

OM UNDERSØGELSEN

Analysen bygger på svar fra 3.722 børn i 7. klasse fra Børnerådets Børne- og Ungepanel samt en række gruppeinterview med i alt 24 børn i 7. klasse. Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i november og december 2016. 6 pct. af de børn, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, var 12 år, 80 pct. var 13 år, 13 pct. var 14 år, og 1 pct. var 15 år. Vi betegner samlet set gruppen som 13-14-årige. Undersøgelsens metoder er beskrevet bagerst i analysenotatet. Undersøgelsen er finansieret af VELUX FONDEN og er en del af projektet 'Børn som eksperter'.

Undersøgelsen er finansieret af

VELUX FONDEN

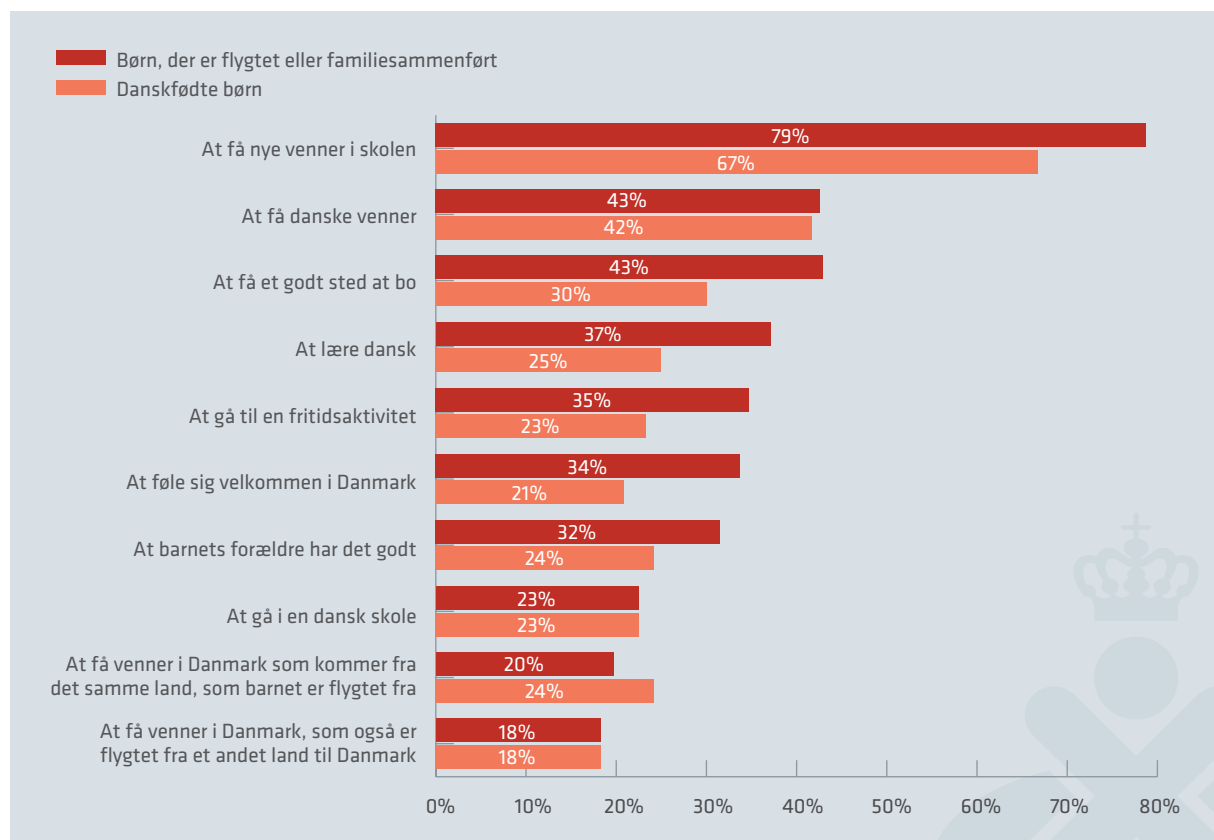

Antallet af flygtninge på verdensplan har de seneste år været voksende, og UNICEF skønner, at antallet af børneflygtninge er fordoblet fra 2005-2015 (Garin m.fl., 2016). Når de børn, der er flygtet eller familiesammenført til Danmark, starter i de danske skoleklasser, begynder i fodboldklubberne eller flytter ind i naboensene, opstår nye kulturmøder mellem børnene. I dette analysenotat undersøger vi integration set fra børnehøjde, og vi interesserer os blandt andet for, hvad børn mener, både børn og voksne kan gøre for, at børneflygtningene får et godt børneliv i Danmark.

FORUDSÆTNINGER FOR ET GODT BØRNELIV I DANMARK

I 2011 konkluderede Dansk Flygtningehjælp i en rapport, at manglende sociale relationer kan forværre flygtningebørns livssituation og psykiske helbred (Center for Udsatte Flygtninge, 2011). I tråd med det viser figur 1, at både danskfødte børn og børn, der er flygtet eller familiesammenført til Danmark, mener, at sociale relationer er det vigtigste for, at et flygtningebarn kan få et godt liv i Danmark. 79 pct. af de danskfødte børn mener, det vigtigste for at få et godt børneliv i Danmark er at få nye venner i skolen.

FIGUR 1: VENNER ER DET VIGTIGSTE FOR AT FÅ ET GODT BØRNELIV I DANMARK

Antal svar: 3.614, heraf 120 børn, der er flygtet eller familiesammenført.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* og *Hvad tror du, er det vigtigste for at børn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, får et godt børneliv i Danmark?* Se metodeafsnittet for mere information om figuren. Tallene summer ikke til 100, da børnene måtte vælge så mange svar, de ville.

67 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, har svaret det samme.

En rapport fra 2014 viser, at gode relationer med klassekammerater og venner har betydning for flygtningebørns trivsel (Ryding, Leth & OASIS, 2014). 14-årige Jeppe er enig: "Hvis man skal have det godt, så er det vigtigt at have nogen, man kan have det godt sammen med. Ellers kan man meget vel komme til ikke at have det godt og rende rundt alene i et land, som du ikke kender, som du er flygtet til, og så ikke have nogen at snakke med og være sammen med." Jeppe forklarer, at der for så vidt ikke er forskel på danskfødte børn og andre børn: "Det er vel ligegyldigt, om det er en flygtning. Det er det samme, som hvis man selv skifter skole." Et britisk studie blandt flygtningebørn konkluderer, ligesom Jeppe, at flygtningebørns behov for venskaber er de samme som andre børns (McCarthy & Marks, 2010).

Figur 1 viser også, at de tre næstvigtigste faktorer ifølge børnene er at få danske venner, et godt sted at bo og at lære dansk. Igen viser det britiske studie, at det vigtigste, for at et barn, der er flygtet, føler sig tryk og falder godt til i det nye samfund, er venskaber, evnen til at tilpasse sig – betegnet resiliens – og at lære sproget (McCarthy & Marks, 2010). Hannah på 14 år mener også, at sproget er vigtigt: "Hvis man er sammen med mennesker, som taler dansk og er danske, og som har boet i Danmark hele deres liv, så

går det nok meget hurtigere med at føle sig tryk og føle, at man hører til." Jeppe mener, at danske venner har betydning for integrationen: "Jeg tror, man føler sig meget mere integreret, hvis man har en dansk ven. Hvis du er ven med en anden flygtning, vil man nok gå sammen, og hvis man så ikke er venner med nogen danskere, så kommer man måske til at stå ovre i hjørnet. Så kommer man til at være dem, der er flygtet. I stedet for, hvis man får nogle danske venner, så er man bare en del af gruppen."

Figur 1 illustrerer desuden, at børnene er overvejende enige om, hvad der er vigtigt, for at et barn, der er flygtet, får et godt børneliv i Danmark. Der er dog flere børn, der selv er flygtet eller familiesammenført, som mener, det er vigtigt for et barn, der er flygtet, at få venner fra sit eget hjemland.

Flere danskfødte børn end børn, der er flygtet eller familiesammenført, mener, at fritidsaktiviteter er vigtige for at få et godt børneliv i Danmark. Hannah mener, fysiske aktiviteter kan være en god måde at være sammen på, når man ikke taler samme sprog: "Hvis man er flygtet, så kan man ikke så godt tale dansk, og så tror jeg, at sport er en god måde at være sammen med andre danske børn. Det er måske ikke dér, man skal sidde og have de dybe samtaler med andre, men man kan være sammen uden at tale sammen. Men man har det alligevel sjovt sammen."

Hvis man er flygtet, så kan man ikke så godt tale dansk, og så tror jeg, at sport er en god måde at være sammen med andre danske børn. Det er måske ikke dér, man skal sidde og have de dybe samtaler med andre, men man kan være sammen uden at tale sammen.

HANNAH 14 ÅR

LÆRERE OG KLASSEKAMMERATERS BETYDNING

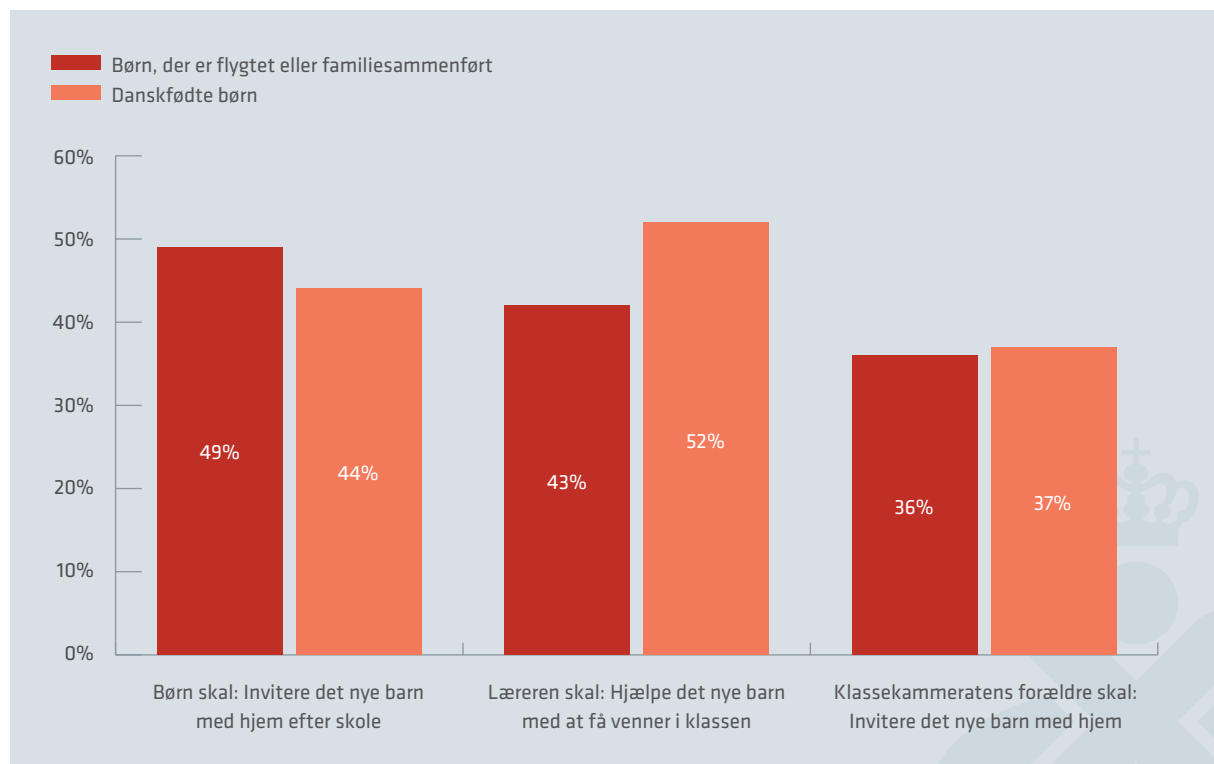
Børnene i undersøgelsen mener ligeledes, at klassekammerater og lærere er vigtige personer i flygtningebarnets liv. Vi har spurgt børnene, hvordan klassekammerater, lærere og klassekammeraters forældre bedst kan hjælpe et barn, der er flygtet, med at falde til i den nye klasse. Figur 2 viser dét svar, flest børn har valgt for hver aktør.

De børn, der er flygtet eller familiesammenført, svarer oftest, at det vigtigste, et barn kan gøre, er at invitere det nye barn med hjem efter skole. Hannah fortæller, hvorfor det er vigtigt at invitere andre med hjem: "Det er rart, at når man kommer i en ny klasse, er der nogen, der tager hånd om én og gerne vil være

sammen med én. Altså generelt, lige meget om man er flygtning eller ej." Jonas på 13 tilføjer: "Så den nye kan føle, at man gerne vil være sammen med ham. Så føler han sig som en del af fællesskabet."

Foruden de viste svar i figur 2 svarer 29 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, og 38 pct. af de danskfødte børn, at klassekammerater bedst kan hjælpe ved at fortælle flygtningebarnet om, hvordan det er at bo i Danmark. 14-årige Jeppe forklarer, hvorfor det er vigtigt: "Hvor skulle de ellers vide det fra? Det er meget rart at vide, hvad spillereglerne er. Det er nok noget andet end det, man er flygtet fra. Der er jo nok krig."

FIGUR 2: DET ER VIGTIGT AT INVITERE DET FLYGTEDE BARN MED HJEM EFTER SKOLE

Antal svar: 3.614, heraf 121 børn, der er flygtet eller familiesammenført.

Se metodeafsnittet for mere information om figuren, hvor spørgsmålsformuleringerne fremgår.

32 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, og halvdelen af de danskfødte børn peger på, at klassekammeraternes forældre bedst kan hjælpe barnet, der er flygtet, med at falde til i klassen ved at tale med deres eget barn om flygtninge. Hannah er enig, men mener også, man skal huske barnets forældre: "Klassekammeraternes forældre skal også tænke på de nye forældre, fx lave et arrangement i klassen, hvor forældrene også kan komme ud og snakke med andre folk. Fordi forældrene skal jo også integreres. Det er jo ikke kun barnet. Det er jo nok også nemmere at være barn af forældre, der også er integreret." Nikolaj på 14 år mener, at fokus skal ændres, så barnets baggrund fylder mindre: "Man skal ikke se ham som en flygtning, men som potentiel en ven."

Børnene mener generelt, det er mere vigtigt, at det nye barn bliver inviteret med hjem, end at man spørger, om man må komme med det nye barn hjem. Henholdsvis 49 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, og 44 pct. af de danskfødte børn har svaret, at det er vigtigt at invitere det nye barn med hjem. Til sammenligning har henholdsvis 15 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, og 16 pct. af de danskfødte børn svaret, at det er vigtigt at spørge det nye barn, om man må komme med barnet hjem efter skole.

13-årige Cecilie forklarer, hvorfor hun ikke ville spørge, om hun måtte komme med et flygtningebarn hjem: "Jeg ville nok tænke, at de ikke har vænnet sig til at være der endnu. Hvis de har boet på asylcenter og så har fået hus eller lejlighed og er i gang med at flytte ind, er der måske ikke så meget plads. De skal nok lige på plads, og psykisk skal de nok også lige på plads." Nikolaj tilføjer: "Det kan være, at han bor lidt anderledes og ikke har lyst til at vise, hvordan han bor. Hvis man lige er flyttet hertil, så har man vel ikke så mange penge. Man bor i mindre lejligheder. I et udsat kvarter." Flere børn mener, at det efter noget tid er en god idé at besøge flygtningebarnet. Hannah fortæller: "Jeg tror egentlig, at det er meget godt at tage med flygtningebarnet hjem, når der er gået lidt tid. Fordi jeg tror, det gør det nemmere at blive integreret, når det danske barn har en forståelse for

de kulturforskelle, der er, og hvordan man lever i et andet land."

DET HANDLER OM FREMTIDEN, IKKE FORTIDEN

De børn, der er flygtet eller familiesammenført, synes generelt, det er vigtigt at fokusere på fremtiden. Under en femtedel – 8-19 pct. – af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, svarer, at klassekammeraten, læreren eller klassekammeraternes forældre bedst kan hjælpe det nye barn med at falde til ved at spørge barnet, hvordan det var at bo eller gå i skole i det land, barnet er flygtet fra.

De danskfødte børn giver udtryk for samme holdning som børnene, der er flygtet eller familiesammenført. 10-22 pct. af de danskfødte børn mener, at klassekammeraten, læreren og klassekammeraternes forældre skal spørge ind til flygtningebarnets fortid. Danskfødte Adnan på 15 år tror, det kan såre flygtningebarnet, hvis de danskfødte børn spørger til deres tidligere oplevelser: "Hvis man spørger om sådan noget, så kan de godt blive traumatiseret over det. Fordi de allerede har set ting, som de som unge ikke burde se endnu. Og når de bliver mindet om det, så får de det rigtig dårligt." Hannah tror også, det handler om følelser: "Man er nok lidt ked af det, fordi man savner sine venner. Og den der tanke om, at der er krig i ens land, det er jo bare ikke rart." Mie på 14 år tilføjer: "Jeg tror, at mange af dem har set rigtig forfærdelige ting. Og jeg tror ikke, de vil mindes om det. Nu får de chancen for en helt ny start." 13-årige Ida mener, der skal gå lidt tid, før fortiden bringes op: "Det er ikke noget af det første, man skal spørge om. Men når man lærer barnet at kende og bliver lidt tættere, så kan man godt begynde at snakke om det."

BØRNEFLYGTNINGE HAR DÅRLIGERE HANDLEKOMPETENCER END ANDRE BØRN

Et britisk studie har vist, at børneflygtninge er en særligt sårbar gruppe, der oplever flere mentale problemer end andre børn (Fazel & Stein, 2003). De kan opleve stress og udvikle traumer både i tiden før flugten, under flugten og i det nye land. Forskning viser desuden, at fattigdom, traumer og følelsen af ikke at have kontrol over sit eget liv har indvirkning

på et barns niveau af stress samt fysisk og psykisk trivsel (Brunner m.fl., 2006).

Vi har spurgt børnene om, hvor tit de føler, de kan finde en løsning på deres problemer, og hvor tit, de klarer dét, de sætter sig for. Spørgsmålene er en måde at måle børnenes handlekompetencer på, det vil sige barnets vurdering af, om det kan udføre de nødvendige handlinger for at løse problemet og gøre det, de sætter sig for (Gallagher, 2012). Et barns handlekompetence kan have betydning for barnets mentale sundhed (Holstein m.fl., 2015).

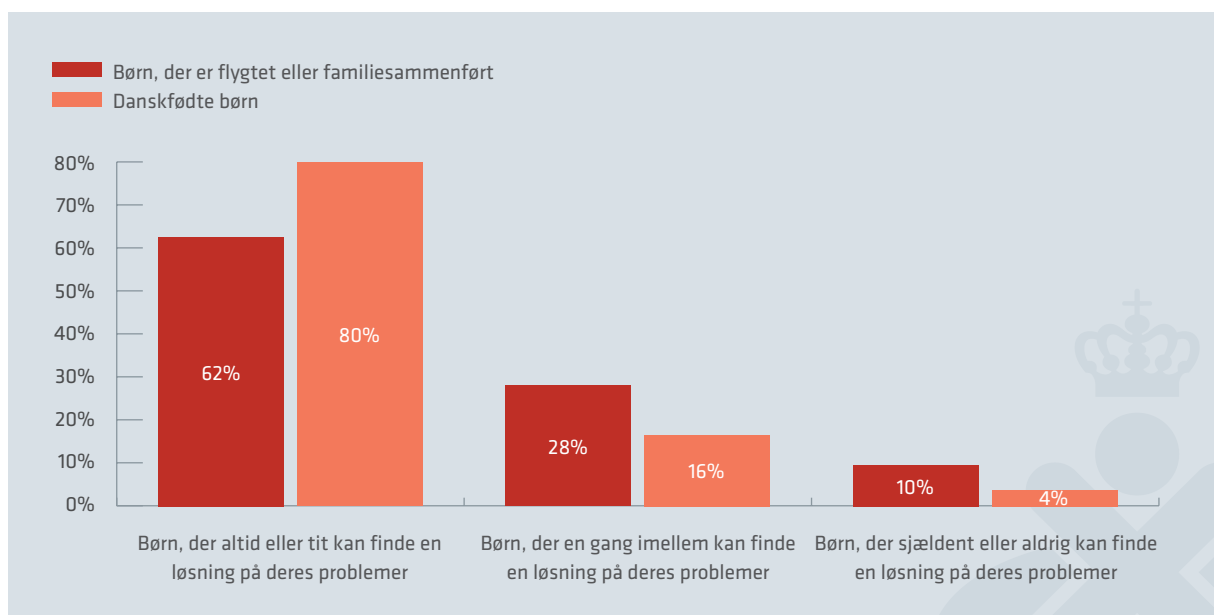
Figur 3 og 4 viser, at de børn, der er flygtet eller familiesammenført, har en lavere grad af handlekompetence end andre børn. 10 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, kan sjældent eller aldrig finde en løsning på deres problemer, mens det

samme gælder for 4 pct. af de danskfødte børn.

Figur 4 viser, at 11 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, sjældent eller aldrig oplever at kunne klare dét, de sætter sig for sammenlignet med 3 pct. af de danskfødte børn.

Mie mener, det er vigtigt, at finde en balancegang i forhold til at tage hensyn til flygtningebørnene: "Man skal også passe på med ikke at blive for pussenusset. Fordi nogle vil nok gerne behandles som et almindeligt barn, der kommer til skolen. Bare få en rundvisning, og så er det det." Ida supplerer: "Jeg tror, de ville komme til at føle sig anderledes. 'Jeg hører ikke til her' og sådan noget." Mie fortsætter: "Pludselig vil de føle sig dumme, fordi de overhovedet ikke kan noget selv længere, fordi alle hjælper dem. Jeg ville blive irriteret, hvis alle hjalp mig, fordi jeg godt ville kunne selv."

FIGUR 3: BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT, KAN SJÆLDNERE FINDE EN LØSNING PÅ DERES PROBLEMER

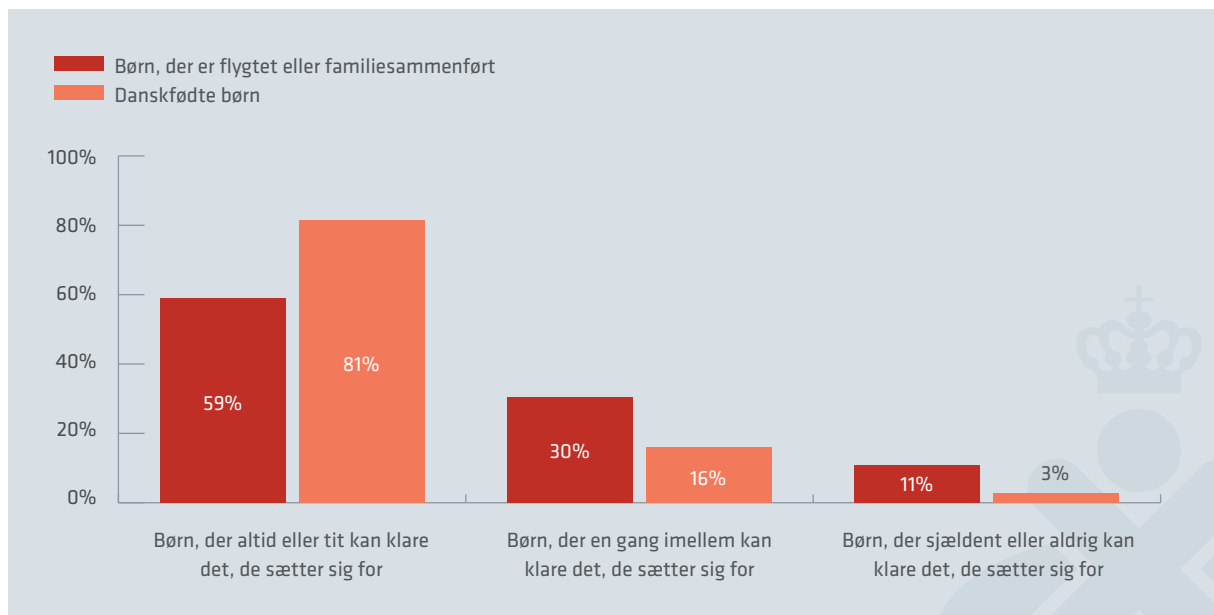

Antal svar: 3.676, heraf 125 børn, der er flygtet eller familiesammenført.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* og *Hvor tit kan du finde en løsning på problemer, hvis du prøver hårdt nok?*

Se metodeafsnittet for mere information om figuren.

FIGUR 4: BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT, OPLEVERE SJÆLDNERE AT DE KAN KLARE DET, DE SÆTTER SIG FOR

Antal svar: 3.608, heraf 122 børn, der er flygtet eller familiesammenført.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* og *Hvor tit klarer du det, som du sætter dig for?*

Se metodeafsnittet for mere information om figuren.

BETYDNINGEN AF AT VOKSE OP I EN LAV SOCIALKLASSE

En stor andel af børn, der er flygtet eller familiesammenført, oplever i de første år af deres liv i Danmark, at deres forældre har færre økonomiske midler end andre familier på grund af, at deres forældre modtager integrationsydelse. Et skøn fra Udlændinge-, Integrations og Boligministeriet viser, at ca. 40.100 personer forventes at modtage integrationsydelse i 2017. Integrationsydelsen er markant lavere end den nuværende kontanthjælp og vil derfor placere gruppen af modtagere i den laveste socialklasse. Ifølge en undersøgelse lavet af CASA oplever børn i familier på langvarige ydelser, såsom integrationshjælp, flere materielle afsavn, blandt andet sund mad og nyt tøj, samt sociale afsavn, blandt andet at kunne deltage i fritidsaktiviteter, skolefritidsordning og børnefødselsdage (Johansen, A., Højland, M. & H. Hansen,

2011). Derudover viser en undersøgelse fra Børnerådet, at børn, der vokser op i økonomisk trængte familier, oplever lavere livstilfreds samt flere negative fysiske og psykiske symptomer, såsom hovedpine eller oftere at være kede af det, ensomme, nervøse, irritable eller i dårligt humør (Børnerådet, 2015).

Levevilkår præget af fattigdom bliver en yderligere udfordring for en i forvejen udsat gruppe som flygtninge, der kæmper med traumer, tab og sorg. Konsekvenserne kan betyde mangel på overskud til at tilpasse sig en ny tilværelse i et nyt samfund (Center for Udsatte Flygtninge, 2015). En barndom præget af fattigdom kan have konsekvenser helt op i voksenlivet (Sievertsen, H.H. & C.J. Montgomery, 2015). Fx viser en undersøgelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, at 37 pct. af børn, der vokser op i underklassen, står uden uddannelse og uden at være

i gang med noget som 25-26-årige (Juil, J.S. & E.A. Damm, 2016). Med andre ord vokser en stor andel af børn, der er flygtet eller familiesammenført, op i den laveste socialklasse, hvilket kan have store konsekvenser for deres trivsel og evne til at tilpasse sig et liv i Danmark.

I Børnerådets undersøgelse har vi konstrueret fem socialklasser, som bygger på antallet af forsørgere i barnets hjem, forsørgernes beskæftigelsesstatus og erhverv samt familiens økonomi. Alle tre indikatorer er baseret på børnenes egne oplysninger.

BØRNERÅDETS FEM SOCIALKLASSER

Socialklasse 1: Overklassen

Fx et barn, der bor med sin mor og far, hvor moren arbejder som tandlæge, og faren er advokat. Barnet vurderer, at familien har mange flere penge end andre familier.

Socialklasse 2: Den højere middelklasse

Fx et barn, der bor med sin mor og far, hvor moren arbejder som pædagog, og faren er journalist. Barnet vurderer, at familien har mange flere penge end andre familier.

Socialklasse 3: Middelklassen

Fx et barn, der bor med sin mor og far, hvor moren arbejder som bankassistent, og faren er selvstændig i et enkeltmandsfirma. Barnet vurderer, at familien har lidt flere penge end andre familier.

Socialklasse 4: Arbejderklassen

Fx et barn, der kun bor med sin far, men har kontakt med sin mor. Moren arbejder som social- og sundhedsassistent, og faren arbejder som tømrer. Barnet vurderer, at familien har samme mængde penge som andre familier.

Socialklasse 5: Underklassen

Fx et barn, der kun bor med sin mor, der ikke har et arbejde. Barnet vurderer, at familien har færre penge end andre familier.

Se metodeafsnittet bagerst for mere information om de fem socialklasser.

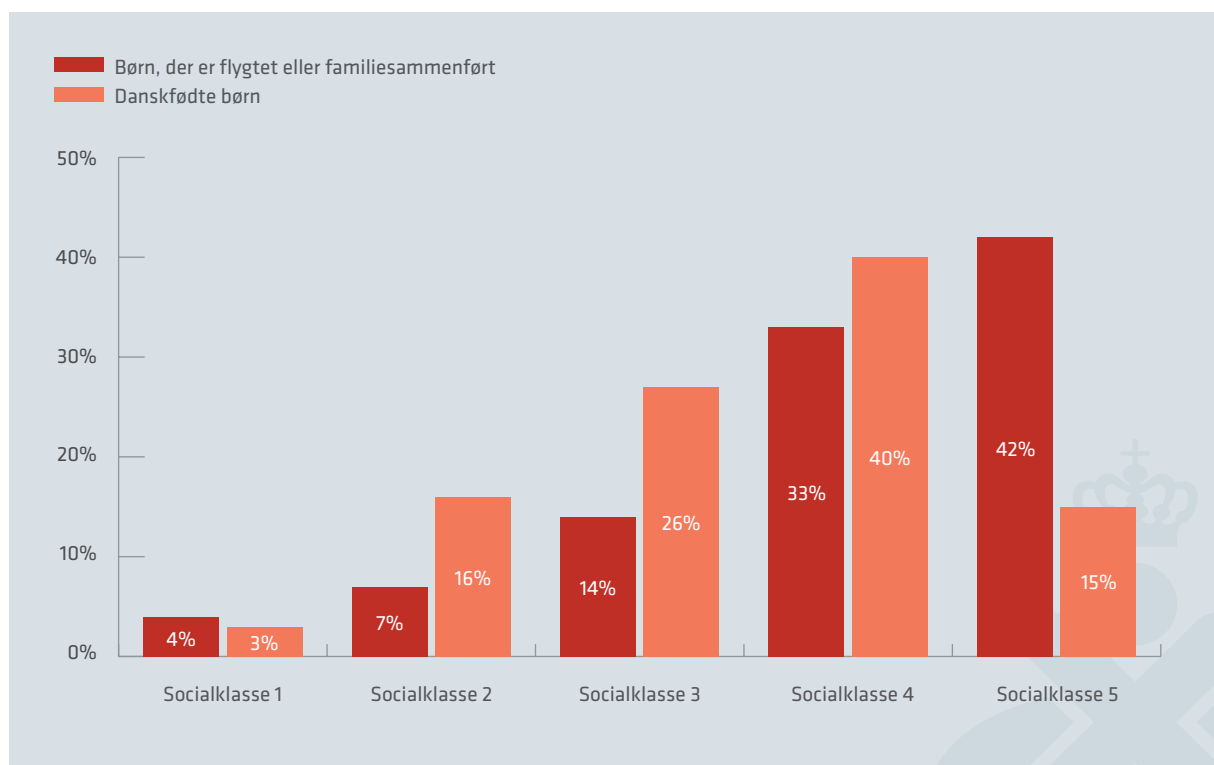
Mange flygtninge ender i ghetto-områder, og så kan man regne resten ud. Vi ved alle sammen godt, hvad ghettoen er. Det er det hårde område. Det er områder, hvor miljøet er lidt ustabil, hvor folkene kan være sådan, 'jeg smadrer dig'.

ADNAN 15 ÅR

Figur 5 viser, at 42 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, lever i socialklasse 5. Den tilsvarende procentandel for danskfødte børn er 15. 15-årige Adnan kæder fordelingerne sammen med børnenes boligområder og er bekymret: "Mange flygtninge ender i ghetto-områder, og så kan man regne resten ud. Vi ved alle sammen godt, hvad ghettoen er. Det er det hårde område. Det er områder, hvor miljøet er lidt ustabil, hvor folkene kan være sådan, 'jeg smadrer dig', og det har indflydelse på barnet, og så begynder barnet at være utryk, og blive hurtigere vred og får mere temperament, og begynder selv at gøre sådan nogle ting. Og så ender det med, at barnet også blive kriminelt og kommer

med i bander og sådan noget." Hannah tilføjer: "Jeg tror egentlig også, at det er skidt, at det tit er dér, man ender, når man kommer som flygtning, fordi så ser man den side af Danmark og vokser op et dårligt sted. Og hvis man kommer som ny, og lever et sted, hvor det måske ikke er så trygt at leve, så tror jeg, det er sværere at falde til." Hannah mener også, det har langsigtede konsekvenser: "Jeg tror måske også, at det er derfor, at nogen har det skæve syn på folk med anden etnisk baggrund, for hvis de ender de her steder, fordi de ikke har så mange penge og er flygtet, og de så vokser op i en ghetto, så er det jo klart, at de bliver nogle hårde typer. Så jeg tror, det er en rigtig dårlig start at få på livet i Danmark."

FIGUR 5: BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT, OPLEVER OFTERE AT TILHØRE SOCIALKLASSE 5 END DANSKFØDTE BØRN

Antal svar: 3260, heraf 92 børn, der er flygtet eller familiesammenført.

Figuren illustrerer et kryds mellem socialklassevariablen og spørgsmålet: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?*

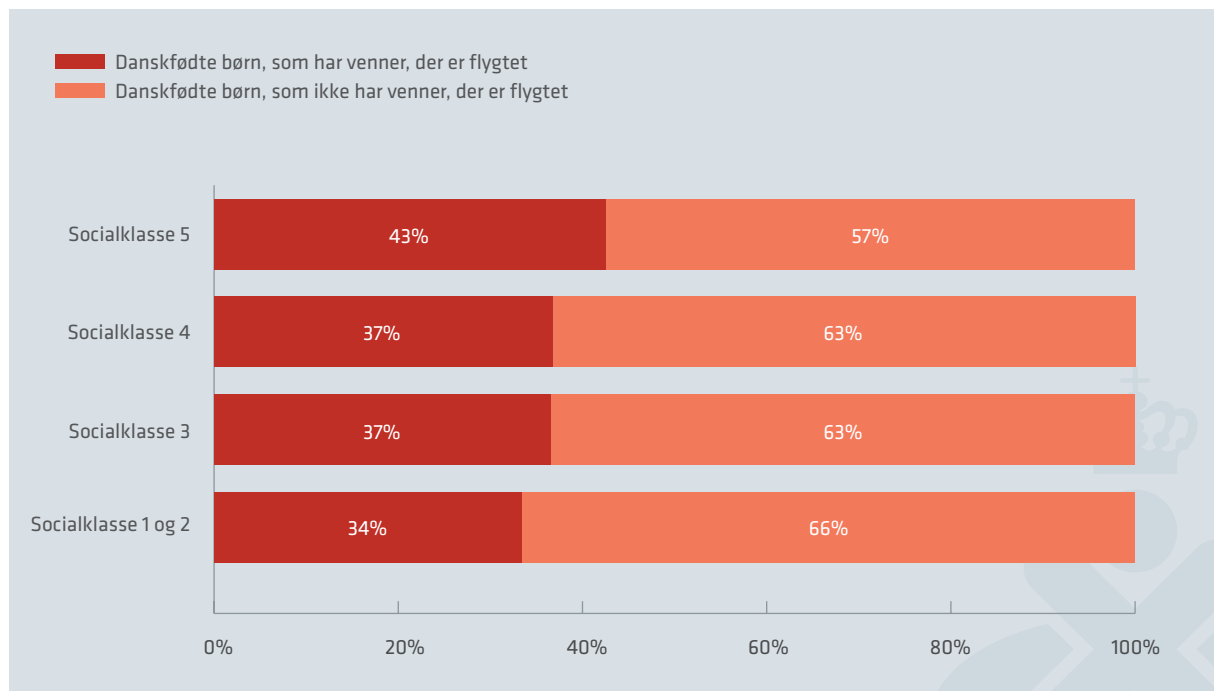
Se metodeafsnittet for mere information om socialklassevariablen.

VENSKABER MELLEM DANSKFØDTE BØRN OG BØRNEFLYGTNINGE

Figur 6 viser, at de danskfødte børn fra socialklasse 5 har flere venner, der er flygtet eller familiesammenført, end danskfødte børn fra de andre socialklasser har. Mens 43 pct. af børnene fra socialklasse 5 har venner, der er flygtet fra et andet land til Danmark, gør det samme sig gældende for mellem 33-37 pct. af børnene fra de andre socialklasser. Jeppe tror venskaber opstår, når børn bor og går i skole de samme steder: "Hvis du ikke har så mange penge, så kan det være, at du ender i nogle af de udsatte kvarterer, fordi flygtninge har jo heller ikke så mange penge, så det er billigt at bo i udsatte kvarterer. Og så møder man flere flygtninge, så snakker man med flere flygtninge, og så går man i klasse med flygtninge."

De danskfødte børn, der ikke allerede har en eller flere venner, der er flygtet fra et andet land til Danmark, er blevet spurgt, om de har lyst til at være ven med et flygtningebarn, hvis der startede et i klassen. 16 pct. af børnene fra socialklasse 1 svarer nej, mens mellem 8-12 pct. af børnene fra de øvrige socialklasser svarer det samme. Hannah og Cecilie tror både, det handler om frygt og om image. Hannah siger: "Jeg tror, hvis man ikke er vant til at være sammen med mennesker fra andre kulturer, så kan man nemt blive lidt bange for de her kulturforskelle. Fordi man ikke er vant til at se noget, der er anderledes end ens egen lille boble." Cecilie fortsætter: "Rige går meget op i mærketøj, og hvis man er rig og har mange penge, så blærer man sig også med det. Og så vil man ikke sætte sig selv i

FIGUR 6: DANSKFØDTE BØRN I SOCIALKLASSE 5 HAR FLERE VENNER, DER ER FLYGTET, END DANSKFØDTE BØRN FRA DE ANDRE SOCIALKLASSER

Antal svar: 3.126, kun danskfødte børn.

Figuren illustrerer et kryds mellem socialklassevariablen og spørgsmålet: *Har du en ven (et barn), der er flygtet fra et andet land til Danmark?*

Se metodeafsnittet for mere information om socialklassevariablen.

et særligt godt lys, hvis man får en flygtningeven. Så vil vennerne ikke forstå, hvorfor man er venner med en person, der ikke går i mærketøj.”

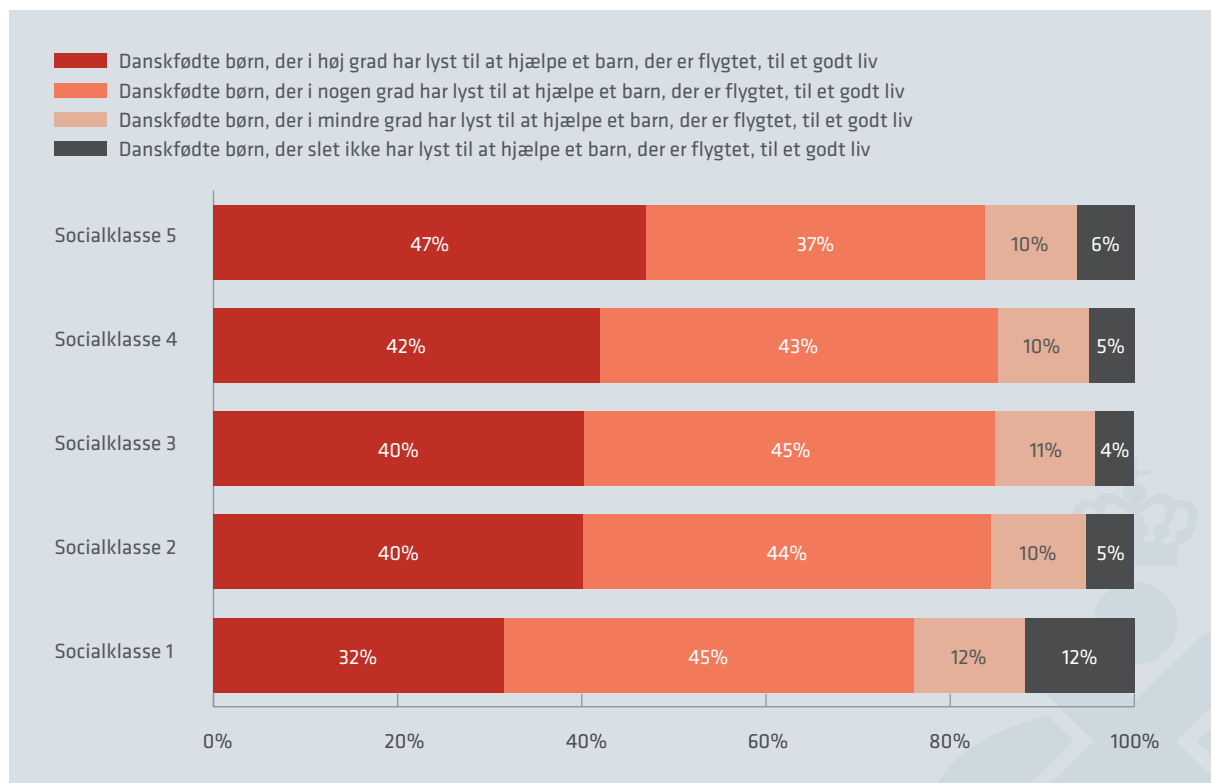
BØRN FRA IKKE-VELSTILLEDE FAMILIER VIL HELLERE HJÆLPE BØRNEFLYGTNINGE

Figur 7 viser, at 47 pct. af de danskfødte børn fra socialklasse 5 i høj grad har lyst til at hjælpe børn, der er flygtet, til et godt børneliv i Danmark. Det er flere børn end i de fire øvre socialklasser. Fx har 32 pct. af børnene fra socialklasse 1 svaret det samme. Jeppe var ikke overrasket: ”Er det ikke sådan generelt, at familier med færrest penge helst vil hjælpe

flygtninge, og dem med flest penge vil måske ikke så meget hjælpe flygtninge. Det indtryk har jeg i hvert fald. Dem med færrest penge ved måske mere om, hvordan det er at være flygtning, fordi de omgås flere flygtninge, og så ved de rent faktisk, at det ikke er alle, der er ballademagere. Det er meget nemt at sige ’dem der nede fra – for at kalde det noget grimt – ghettoen, de løber rundt og stjæler.’”

Både fordelingerne i figur 7 og Jeppe's overvejelser ligger i tråd med et udviklingspsykologisk perspektiv, der peger på, at børn er tryggere ved dét, de kan genkende (Guldbrandsen, 2009).

FIGUR 7: BØRN FRA SOCIALKLASSE 5 SVARER OFTEST, AT DE VIL HJÆLPE ET BARN, DER ER FLYGTET, TIL ET GODT BØRNELEV I DANMARK.

Antal svar: 3.216, kun danskfødte børn.

Figuren illustrerer et kryds mellem socialklassevariablen og spørgsmålet: *Kunne du tænke dig at hjælpe et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, med at få et godt børneliv i Danmark?* Figuren afspejler barnets svarmuligheder.

Se metodeafsnittet for mere information om socialklassevariablen.

Hannah går på en skole med både danskfødte børn og børn med anden etnisk baggrund og mener, det gør kulturmødet lettere: "Jeg tror ikke, at os pæredanske danskere på skolen, tænker over, når vi går rundt her på skolen, at folk kommer fra andre steder – men vi tænker, at alle er danskere her. Jeg tror, man er mere åben og accepterende, når man går på en skole med mange forskellige kulturbaggrunde. Jeg tror, det er nemmere, når man møder nye mennesker og nye kulturer. Så er man ikke så bange for det."

BØRNS HOLDNINGER HÆNGER SAMMEN MED DERES FORÆLDRES

Også børnenes familie kan spille en rolle i forhold til børns erfaringer med og holdninger til børn, der er anderledes end dem selv. Børnene i Børne- og Ungepanelet er blevet spurgt om, hvad de snakker om, når de snakker med deres forældre om flygtninge. Børn fra socialklasse 2 og 3 oplever, at samtalerne derhjemme om flygtninge er overvejende positive. Fx fortæller børnene, at de snakker med deres forældre om, at de skal hjælpe flygtningebørnene til at få et godt liv i Danmark, og at børnene og forældrene godt kan forstå, hvorfor nogle flygter. Børnene fra socialklasse 1, 4 og 5 fortæller derimod oftere, at de taler med deres forældre om, at de ikke synes, flygtninge skal være i Danmark.

Jeppe mener, der er en sammenhæng mellem samtalerne i hjemmet og børnenes lyst til at indgå i relationer med flygtningebørn: "Det kan være på grund af deres forældres holdninger. Hvis børnene får viden fra forældrene, så smitter forældrenes holdning af på barnet."

Socialvidenskaben har længe interesseret sig for, hvordan nærmiljøets normer og værdier påvirker børn. Forskning viser, at forældres holdninger og handlinger smitter af på deres børn (Quintelier m.fl., 2007; Jennings m.fl., 2009; Kroh m.fl., 2009). Børnene bliver fx påvirket af, hvordan holdninger kommer til udtryk gennem forældres handlinger i hverdagen (Jennings m.fl., 2009). Hannah mener også, forældrenes holdning har betydning: "Jeg tror, forældre har meget stor indflydelse på, hvad børn tænker om flygtninge." Naiha på 14 tilføjer: "Man lærer ting af sine forældre. De er ens guide, ens kompas. Hvis de taler dårligt om flygtninge og dømmer dem, så ser man flygtninge på en anden måde."

Forskning har vist, at forældre spiller en særlig rolle, når børn former deres politiske identitet (Zuckerman m.fl., 2007). Selv om nogle børn vender sig væk fra forældrenes holdning, er der sjældent diametrale modsætninger mellem forældres og børns holdninger (Urbatsch, 2014). Den samme tendens fremgår af vores undersøgelse, hvor børn, der ikke har lyst til at være venner med flygtningebørn, have besøg af dem eller hjælpe dem til et godt liv, ofte er de børn, der oplever, at deres forældres holdning til flygtninge er negativ.

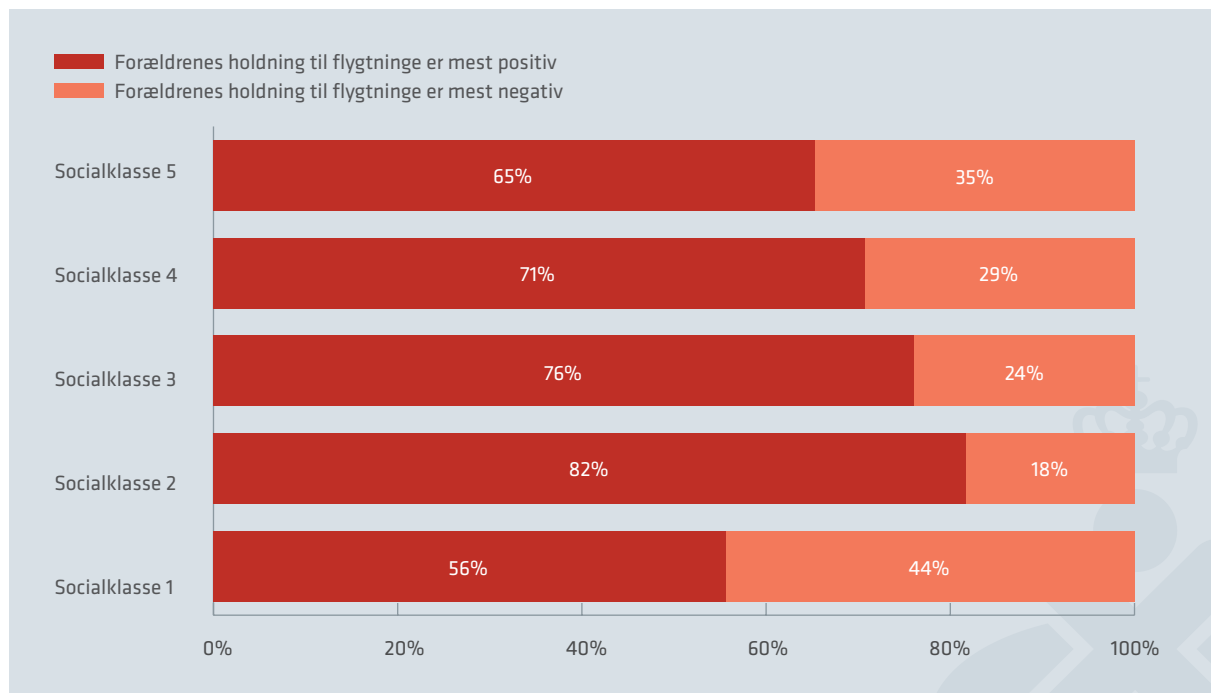
Figur 8 viser, at børnene fra socialklasse 1 og 5 oftere end andre børn oplever, at deres forældre er negative i forhold til de flygtninge, der kommer til Danmark. Fx fortæller 45 pct. af børnene fra socialklasse 1, at deres forældre er mest negative, mens den tilsvarende procentandel for børnene fra socialklasse 2 er 18.

Man lærer ting af sine forældre. De er ens guide, ens kompas. Hvis de taler dårligt om flygtninge og dømmer dem, så ser man flygtninge på en anden måde.

NAIHA 14 ÅR

FIGUR 8: BØRN FRA SOCIALKLASSE 1 OPLEVER OFTEST, AT DERES FORÆLDRE ER NEGATIVE I FORHOLD TIL FLYGTNINGE, DER KOMMER TIL DANMARK

Antal svar: 1.370.

Figuren illustrerer et kryds mellem socialklassevariablen og spørgsmålet: *Tror du, at de voksne derhjemme er mest positive eller negative i forhold til de flygtninge, der kommer til Danmark?*

Se metodeafsnittet for mere information figuren og om socialklassevariablen.

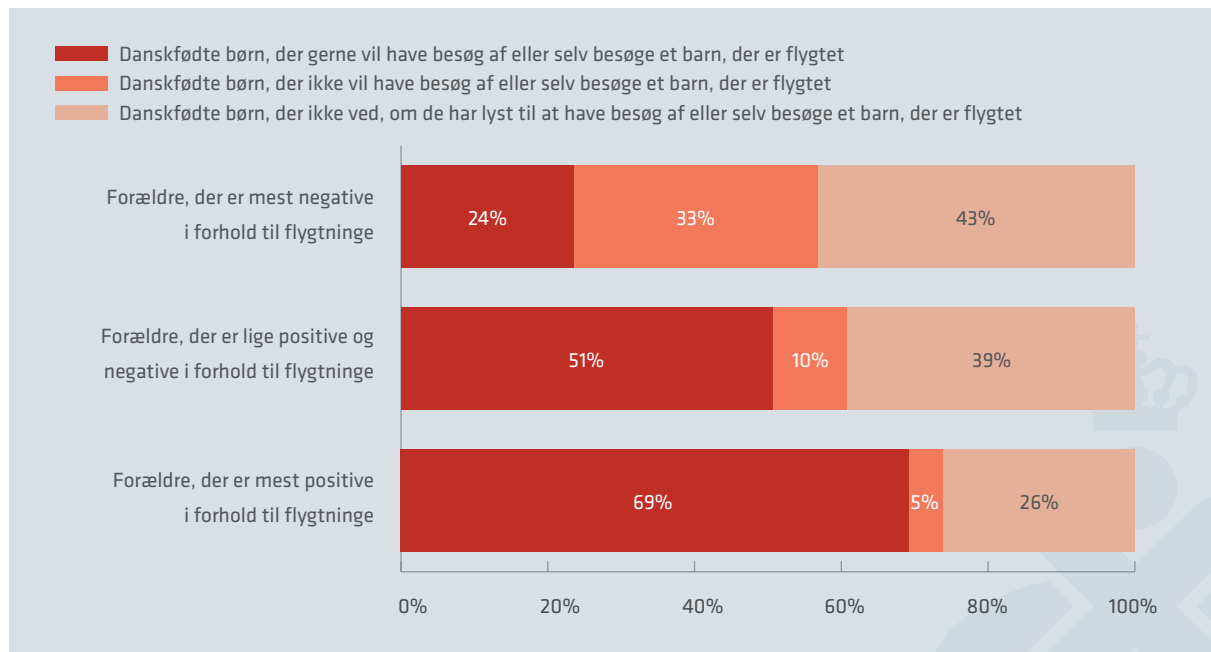
Nikolaj mener, holdninger også handler om fordomme: "Som menneske sætter man tit folk i bokse og dømmes dem." Cecilie tror både, barnets forældre og omgangskreds har betydning: "Fordomme kommer fra forældre. Eller at man hører fra folk omkring én, at de er bange for, at de kommer og tager vores penge. Men helt ærligt, hvor skal de ellers være? Skal de bare bo på gaden og dø – hvad nu hvis det var dig selv?" Thomas på 13 år lægger ligesom Cecilie vægt på nærmiljøets betydning: "Hvis en ven har en holdning om, at flygtninge ikke skal til Danmark, gør det virkelig en forskel."

Børnene oplever også, at medierne har betydning. Nikolaj siger: "Jeg tænker også, at det handler om, hvor mange flygtninge man omgås med. Fordi ude fra, der læser man kun historier om alt det dårlige, der

sker, fordi der ikke er så mange, der synes, det er sjovt at læse om, at 'han fik et helt normalt liv'. Man vil hellere have 'ham der brændte...' end 'ham der ikke har stjålet en cykel'. Det ville jo være en dårlig overskrift."

Som omtalt tidligere mener børnene, at det vigtigste, andre børn kan gøre for at hjælpe et barn, der er flygtet, med at falde til i klassen, er at invitere det med hjem. Figur 9 illustrerer, at 69 pct. af de børn, hvis forældre er mest positive i forhold til flygtninge, gerne vil have besøg af eller selv besøge et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, hvis barnet startede i deres klasse. Det samme gør sig gældende for 24 pct. af de børn, hvis forældre er mest negative i forhold til flygtninge. Figur 9 viser desuden, at mange børn er i tvivl om, hvorvidt de har lyst til at få besøg af eller besøge et barn, der er flygtet.

FIGUR 9: BØRN, HVIS FORÆLDRE ER POSITIVE I FORHOLD TIL FLYGTNINGE, VIL HELLERE HAVE BESØG AF ELLER SELV BESØGE ET BARN, DER ER FLYGTET, END BØRN, HVIS FORÆLDRE ER MEST NEGATIVE

Antal svar: 2.119, kun danskfødte børn, som ikke har en ven, der er flygtet.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tror du, de voksne derhjemme er mest positive eller negative i forhold til de flygtninge, der kommer til Danmark?* og *Hvis der startede et barn i din klasse, der er flygtet fra et andet land til Danmark, kunne du så tænke dig at have besøg af eller besøge barnet?* Figuren afspejler barnets svarmuligheder.

Jeppes er ikke overrasket over sammenhængen mellem forældres holdninger og børns lyst til at besøge eller at have besøg af et barn, der er flygtet: "Altså, det er ret nemt at sidde og sige, at man gerne vil hjælpe dem. Men jeg tror ikke, at der er så mange, der vil have dem med hjem. Altså, det går meget godt med at være sammen med demovre i skolen." Nikolaj fortsætter: "Jeg tror bare, man har den følelse, at det er et lidt specielt barn. Ikke på en dårlig måde. Hvis vi alle sammen er meget danske, og så er der et flygtningebarn, der måske ikke engang kan tale sproget, så bliver man meget nemt det specielle barn." Når 33 pct. af børnene, hvis forældre er mest negative, ikke ønsker at have besøg af eller selv besøge et barn, der er flygtet, er det ifølge 13-årige Jonas udtryk for forældrenes holdning: "De tror, at

flygtningebarnet kan have dårlig indflydelse på deres barn. Forældre tænker, at flygtninge og indvandrere laver ballade." Thomas oplever også selv en frygt: "Man har det dårligt over, at de ikke er i det bedste miljø, og så kan det også have lidt indflydelse på en selv, hvis man er venner med ham, så kan det påvirke dit eget ry."

Ikke alle børn vil hjælpe børneflygtninge lige meget. Figur 10 viser, at 1 pct. af de børn, hvis forældre er mest positive over for flygtninge, slet ikke har lyst til at hjælpe et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, med at få et godt børneliv. Det samme gælder for hver femte af de børn, hvis forældre er mest negative. Cecilie og Adnan mener, at både fordomme og forældre spiller en rolle. Cecilie siger:

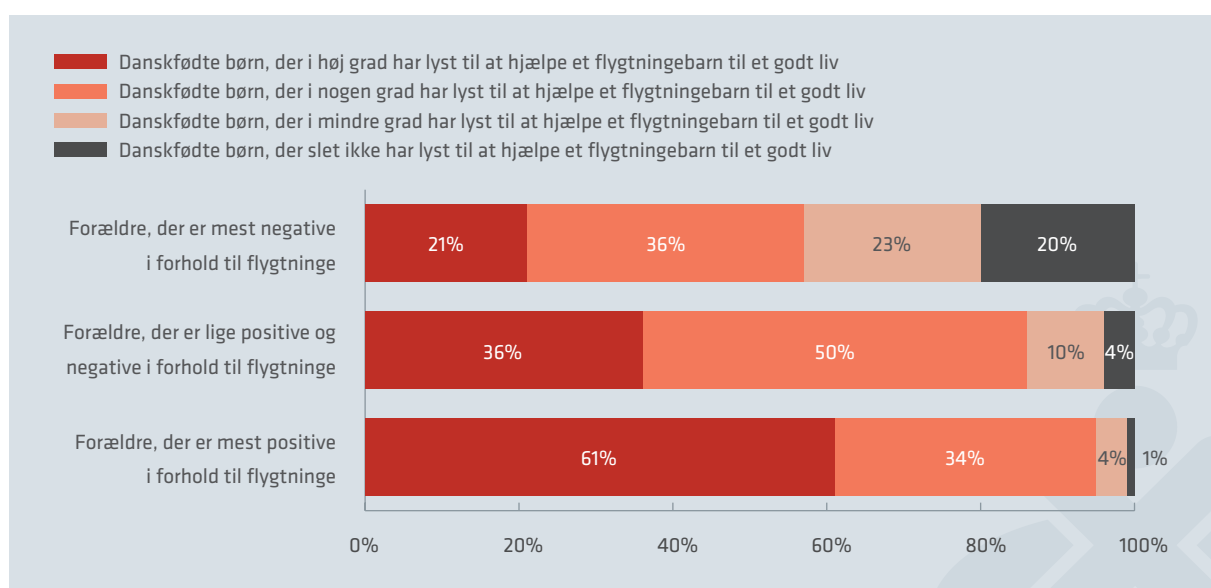
"Man sætter dem i et dårligt lys fra starten. Man bilder sig ind, at de er dårlige mennesker på forhånd uden at have mødt dem." Adnan mener ikke, at det er børnene, det handler om: "Det er mere deres forældres indflydelse. Børnene er ikke racister. Det er deres forældres traditioner og indflydelse."

Thomas mener, det gør en forskel for et barns holdninger, hvis barnet kender et barn, der er flygtet: "Altså, det kommer jo an på, om du har en flygtning i klassen. Fordi hvis du har en flygtning i klassen, vil du nok også forstå lidt mere om ham og hans fortid, og hvordan det er lige at være kommet til Danmark." 95 pct. af de børn, hvis forældre er mest positive i forhold til flygtninge, har i høj eller nogen grad lyst til at hjælpe. Cecilie og Mie har en forklaring på, hvorfor man som barn gerne vil hjælpe: "Næstekærlighed. At man skal være mod andre, som man gerne vil have, de er mod én. Det kunne også være spændende at

vide noget om deres historie, hvis man måtte spørge om det." Mie fortsætter: "Man kan få nogle nye venner."

Adnan og Hannah mener, at holdninger kan arves, måske særligt de negative holdninger, siger Adnan: "Fra generation til generation fortsætter det negative, og så når ens forældre har sagt det videre til én, så vil man sige det videre til sine egne børn, og så bliver det ved. Men vi er helt anderledes. Vi har set, hvad der er sket med sådan nogle mennesker, som er flygtet. Vi har opdaget det, mens vi er unge, så vi har medfølelse og medlidenhed med dem." Hannah mener, at hendes generation vokser op i en særlig tid, og at dét har betydning: "Mennesker er negative, fordi det er uvant for dem. Her de seneste par år har der været meget med flygtninge, og vi vokser jo op, når Danmark er sådan her. Det betyder, at vi er mere åbne over for andre kulturer."

FIGUR 10: BØRN, DER OPLEVER, AT DERES FORÆLDRES HOLDNING TIL FLYGTNINGE ER MEST NEGATIV, HAR MINDRE LYST TIL AT HJÆLPE ET BARN, DER ER FLYGTET, TIL ET GODT LIV

Antal svar: 2.976, kun danskfødte børn.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tror du, de voksne derhjemme er mest positive eller negative i forhold til de flygtninge, der kommer til Danmark?* og *Kunne du tænke dig at hjælpe et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, med at få et godt børneliv i Danmark?* For mere information om figuren se metodeafsnittet.

METODE

HVORDAN HAR VI LAVET UNDERSØGELSEN?

Analyserne er baseret på data fra en spørgeskemaundersøgelse i Børnerådets Børne- og Ungepanel og på en række interview med børn i samme aldersgruppe som børnene i panelet.

BØRNE- OG UNGEPANELET

Panelet er etableret ved en simpel tilfældig stikprøve på baggrund af Danmarks Pædagogiske Universitets oversigt over alle 7.-klasser i Danmark. Panelet består af 5.115 børn fordelt på 233 skoler. 3.722 børn har besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 73.

500 skoler blev udtrukket til at deltage i panelet¹. Heraf er 261 skoler udgået, hvilket svarer til 52,2 pct. 56 af skolerne i udtrækket (11,2 pct.) havde ikke en syvende klasse, da de blev indbudt til at deltage i panelet, fordi skolen var et 10.-klassecenter eller ikke havde en udskolingsdel. Disse skoler er dog inkluderet i beregningerne af bortfaldet. Bortfaldet er opgjort i forhold til skoletype og geografisk placering af skolerne. Der er ikke voldsomme udsving i forhold til bortfaldet på tværs af skoletype og regioner, hvilket betyder, at stikprøven ikke er blevet skævvredet ved bortfald.

REPRÆSENTATIVITET

De børn, der har besvaret spørgeskemaet, er repræsentative i forhold til køn og etnicitet, men ikke i forhold til alder, hvor der er en statistisk signifi-

¹ Ud af stikprøven på 500 skoler blev seks skoler frasorteret, da de ikke længere eksisterede. Det betyder, at stikprøven reelt er på 494 skoler, hvoraf 233 skoler er en del af panelet, mens 261 skoler er udgået.

kant forskel. Da forskellen mellem de to grupper er forholdsvis lille, har vi valgt ikke at vægte data i analyserne. Tabellen nedenfor sammenligner de procentvise fordelinger i henholdsvis Børne- og Ungepanelet og populationen. Etnicitet er målt ved at spørge børnene, i hvilket land de selv er født, i hvilket land deres mor er født, samt i hvilket land deres far er født. Vi benytter Danmarks Statistiks definition, idet vi kategoriserer barnet som etnisk dansk, hvis mindst én forælder er født i Danmark. Danmarks Statistik anvender desuden statsborgerskab som en variabel, hvilket vi dog ikke har mulighed for. Vi har arbejdet med følgende tre kategorier:

- Dansk baggrund: Barnet er selv født i Danmark, og minimum en forælder er født i Danmark.
- Indvandrere: Barnet er selv født i udlandet, og begge forældre er udlændinge.
- Efterkommere: Barnet er selv født i Danmark, og begge forældre er født i udlandet.

Betegnelsen 'anden etnisk baggrund end dansk' rummer både indvandrere og efterkommere.

PILOTTESTS OG BESVARELSE

Inden spørgeskemaet blev udsendt, er der foretaget to pilottests i 7.-klasser, som ikke er en del af Børne- og Ungepanelet. Hensigten var dels at sikre, at børnene forstod spørgsmålene og kunne finde relevante svarkategorier til alle spørgsmål, dels at undersøge hvor lang tid børnene brugte på at besvare spørgeskemaet. Pilottestene viste, at besvarelsen gennemsnitligt tager ca. 20 min. med et samlet spænd på ca. 15-25 min. Spørgeskemaet har en oplæsningsfunk-

REPRÆSENTATIVITET		7.-klasse	
		Analyseudvalg	Populationen
Køn	Dreng	49,35 pct.	50,27 pct.
	Piger	50,65 pct.	49,73 pct.
Aldersgennemsnit		13,08 år	12,91 år
Etnicitet	Etnisk dansk	89,44 pct.	88,74 pct.
	Anden etnisk baggrund end dansk	10,56 pct.	11,26 pct.

tion, så læsesvage børn kan vælge at få oplæst alle spørgsmål og svar.

Børne- og Ungepanelets besvarelse af det elektroniske spørgeskema er foregået med hjælp fra klasse-læreren. Det er således læreren, der har afsat tid til, at børnene kunne besvare spørgeskemaet. I og med besvarelsen er foregået i skole regi, er der en risiko for, at nogle grupper af børn er underrepræsenterede i undersøgelsen. Det kan være socialt udsatte børn, som kan være oftere fraværende end andre børn, og det kan være børn, der på grund af langvarige eller livstruende sygdomme ikke er i skole. Vi har ikke haft mulighed for at teste, om det reelt er tilfældet og i hvilket omfang, og man må som læser derfor blot have det i tankerne, når analyserne læses.

SÆRLIGT OM DEN KVANTITATIVE DATABEARBEJDNING

Alle sammenhænge, som indgår i analyserne, er testet ved hjælp af χ^2 . Kun statistisk signifikante sammenhænge ($p < 0,05$) indgår og omtales i analyserne.

SOCIALKLASSER

For at undersøge om der er forskelle mellem børns kulturmøder, alt efter hvilken socioøkonomisk klasse børnene lever i, har vi konstrueret fem socialklasser inspireret af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (Sabiers & Larsen, 2014).

MÅL FOR SOCIALKLASSER

De fem socialklasser er konstrueret ud fra tre parametre: indkomst, forsørgerstatus og erhvervsgruppe.

Indkomst er målt på spørgsmålet: *Tænk på, hvor mange penge din familie har. Og hvor mange penge andre familier i Danmark har. Tror du, din familie har flere eller færre penge end de fleste andre familier i Danmark? Hvis du bor på skift hos din mor og far, så tænk på der, hvor du er mest, eller der, hvor du er i denne uge.* Børnene har fået svarkategorierne: *Mange flere penge, lidt flere penge, samme mængde penge, lidt færre penge, meget færre penge og ved ikke.* Vi har efterfølgende frasorteret ved ikke.

Forsørgerstatus bygger på barnets angivelse af, hvilke voksne det bor sammen med derhjemme. Barnet har haft mulighed for at vælge mellem ti familietyper og en andet-kategori. De ti familietyper var: *Min mor og far, min mor og mor, min far og far, på skift hos mor og far, bor kun hos mor, men kommer hos far, bor kun hos far, men kommer hos mor, bor kun hos mor og kommer IKKE hos far, fx fordi der ingen kontakt er, eller du ikke har en far, bor kun hos far og kommer IKKE hos mor, fx fordi der ingen kontakt er, eller du ikke har en mor, plejeforældre, voksne på institution/ opholdssted og bedsteforældre eller andre familiemedlemmer (som ikke er din mor eller far).* Børn, der bor sammen med eller har kontakt til to voksne, har vi anset som familier med to forsørgere.

Erhvervsgruppe er konstrueret ud fra tre spørgsmål til barnet om de voksne, barnet bor sammen med eller har kontakt til. Fx har det første spørgsmål for et barn, der bor sammen med sin mor og ikke har kontakt med sin far, lydt: *Har din mor et arbejde?* med svarkategorierne: *Hun har et arbejde, hun har ikke et arbejde (fx arbejdsløs, hjemmegående, langtids syg), hun er på barsel, hun er i gang med en uddannelse, hun er pensioneret, ved ikke, og andet (Skriv hvad).* Har barnet svaret, at moren har et arbejde, er barnet derpå blevet spurgt: *Her kan du skrive, hvor din mor arbejder (fx børnehave, restaurant, hospital, bank). Hvis du er i tvivl, så prøv at beskrive, hvad det er for et sted.* Dernæst er barnet blevet spurgt: *Her kan du skrive, hvilket arbejde hun har der (fx pædagog, sekretær, læge, konsulent).* Hvis du er i tvivl, så prøv at beskrive, hvad hun laver der. Alle børn har fået tilpassede spørgsmål afhængigt af, hvilke voksne de bor sammen med og har kontakt til.

Ved gennemlæsning af alle svar har vi efterfølgende dannet ni erhvervsgrupper:

- Selvstændige i byerhverv med 21 underordnede og derover, godsejere, funktionærer med 51 underordnede og derover samt alle med jobs, der kræver akademisk uddannelse (fx læge, tandlæge, advokat, civilingeniør, minister, topchef, oberst, godsejer, ejer af stor virksomhed).

- Selvstændige i byerhverv med 6-20 underordnede, funktionærer med 11-50 underordnede og alle med jobs, der kræver en mellemlang uddannelse (fx journalist, skolelærer, socialrådgiver, salgschef, officer, bankfuldmægtig, handelsfaglærer, proprietær).
- Selvstændige i byerhverv med 0-5 underordnede, gårdejere og funktionærer med 1-10 underordnede (fx sygeplejerske, pædagog, bankassistent, fysioterapeut, sergent, murermester, selvstændig, elektriker, gårdejer).
- Medhjælpende ægtefæller, husmænd, funktionærer uden underordnede og faglærte arbejdere (fx sekretær, sælger, social- og sundhedsassistent, smed, landmand, arbejdsformand, konstabel, mekaniker).
- Personer med job, som ufaglærte kan varetage (fx chauffør, altmuligmand, fabriksarbejder, portør, hjemmehjælper, rengøringsassistent, tømrerlærling).
- Forældre, der ikke er erhvervsaktive eller er pensionerede.
- Studerende ved en uddannelse.
- Forældrene er erhvervsaktive, men børnenes oplysninger er for mangelfulde til at klassificere efter (fx 'arbejder hos DSB').
- Restgruppen (fx børn, der har svaret 'ved ikke', useriøse eller ulæselige svar).

Kategori 8 og 9 indgår ikke videre i analysen, fordi informationerne om forældrenes beskæftigelse er for begrænsede i forhold til at blive kategoriseret i en erhvervsgruppe.

Børn, der bor i familier med to voksne – eller har kontakt til to voksne – er blevet kodet efter den voksne i husstanden med den højeste erhvervsgruppeplacering. Det betyder, at hvis et barn bor sammen med en mor, der er pædagog (erhvervsgruppe 3), og en far, der er murermester (erhvervsgruppe 2), kodes barnet som erhvervsgruppe 2. De ni grupper har vi efterfølgende omdannet til syv med udgangspunkt i, hvilken uddannelsesmæssig baggrund det kræver at varetage beskæftigelsesfunktionen: Akademiker og topledere, mellemlang videregående uddannelse eller leder,

kort videregående uddannelse, faglært, ufaglært, arbejdsløs og studerende. Både kodningen vedrørende voksnes beskæftigelse og erhvervsgruppekodningen er inspireret af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærds fem socialgrupper samt målinger ved Statens Institut for Folkesundhed (Krølner & Johansen, 2007). Hvis oplysningerne for den ene forælder er kodet i erhvervsgruppe 8 eller 9 – for mangelfulde informationer, eller hvis barnet ikke ved, om den voksne har et arbejde – kodes erhvervsgruppen efter det individ, der har været muligt at kode, såfremt barnet har angivet, at den voksne har et arbejde. De resterende børn, hvis erhvervsgruppe er 8 eller 9, er efterfølgende frasorteret beregningerne.

KONSTRUKTION AF DE FEM SOCIALKLASSER

Ud fra de tre parametre 'indkomst', 'forsørgerstatus' og 'erhvervsgruppe' har vi til slut konstrueret fem socialklasser. I den proces har vi vægtet de voksnes tilknytning til arbejdsmarkedet højere end familiens indkomst ud fra en betragtning om, at forældres aktive deltagelse i samfundet har en betydning for barnets dagligdag og opvækst.

For at være i socialklasse 1 skal barnet have angivet, at familien har mange flere penge end andre familier i Danmark, og at det har to forsørgere. Derudover skal barnet være indplaceret i erhvervsgruppe 1. I socialklasse 1-3 er det en forudsætning, at der er to forsørgere.

Socialklasse 5 består af børn, der har angivet, at familien har meget færre penge end andre familier i Danmark, eller af børn, hvor barnet er indplaceret i erhvervsgruppe 5 eller 6 for henholdsvis ufaglærte og ikke erhvervsaktive. Socialklasse 5 rummer også børn, der har angivet, at familien har lidt færre penge end andre familier og én forsørger (uanset erhvervsgruppe). Derudover rummer socialklasse 5 også børn, der har lidt færre penge, to forsørgere og er placeret i erhvervsgruppe 3-7. Socialklasse 5 består også af børn, der har angivet, at familien har lidt flere penge end andre familier, men som kun har én forsørger og er placeret i erhvervsgrupperne 4-7, samt børn der vurderer, at familien har samme mængde penge som

andre, har én forsørger og er placeret i erhvervsgrupperne 3-7.

Børn fra erhvervsgruppe 7 (studerende) har vi placeret over børn fra erhvervsgrupperne 5 og 6 for henholdsvis ufaglærte og ikke-erhvervsaktive i socialklasse 4 frem for socialklasse 5, såfremt barnet har angivet, at familien har mange flere penge end andre, eller hvis familien har lidt flere eller samme mængde penge som andre og har to forsørgere.

BØRNS HANDLEKOMPETENCE

I afsnittet 'Børneflytninge har dårligere handlekompetencer end andre børn' måles børns handlekompetence (self-efficacy) ved at spørge ind til, hvor ofte børn føler, de kan klare det, de sætter sig for, og om de føler, de kan finde en løsning på problemer, hvis de prøver hårdt nok. Statens Institut for Folkesundhed har tidligere brugt lignende spørgsmål i *Skolebørnsundersøgelserne* (Holstein m.fl., 2015).

Børnene har i vores undersøgelse fået følgende svarmuligheder: *Altid, tit, hverken eller, sjældent eller aldrig*. Høj grad af handlekompetence defineres i denne undersøgelse som børn, der altid eller tit kan klare det, de sætter sig for, eller kan løse deres problemer. Figur 3 og 4 viser børn med en høj grad af handlekompetence.

DET VIGTIGSTE FOR AT FÅ ET GODT BØRNELIV I DANMARK

I afsnittet 'Forudsætninger for et godt børneliv i Danmark' viser figur 1 fordelingen af børnenes svar til spørgsmålet: *Hvad, tror du, er det vigtigste, for at børn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, får et godt børneliv i Danmark?* Børnene fik svarkategorierne: *At få nye venner i skolen, at få danske venner, at få venner i Danmark, som kommer fra det samme land, barnet er flygtet fra, at få venner, som også er flygtet fra et andet land til Danmark, at gå til en fritidsaktivitet (fx fodbold eller dans), at få et godt sted at bo, at barnets forældre har det godt, at lære dansk, at gå i en dansk skole, at få en voksenven/mentor, at et andet barn på skolen får til opgave at hjælpe det nye barn, at føle sig velkommen i Danmark, at aviserne og TV fortæller gode historier om børn, der*

er flygtet fra et andet land til Danmark, at politikerne fortæller gode historier om børn, der er flygtet fra et andet land til Danmark og andet (åben svarkategori). Vi har efterfølgende frasorteret svarkategorierne: *at få en voksenven/mentor, at et andet barn på skolen får til opgave at hjælpe det nye barn, at aviserne og TV fortæller gode historier om børn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, at politikerne fortæller gode historier om børn, der er flygtet fra et andet land til Danmark og andet*, da de havde den laveste svarprocent.

HVEM KAN HJÆLPE OG HVORDAN

I afsnittet 'Lærere og klassekammeraters betydning' viser figur 2 de tre hyppigst valgte svarkategorier fra et kryds mellem *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* Og tre forskellige spørgsmål: *Hvordan tror du bedst, børnene i en klasse kan hjælpe et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, med at falde til i klassen? Hvordan tror du bedst, læreren i en klasse kan hjælpe et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, med at falde til i klassen?* og *Hvordan tror du bedst, klassekammeraters forældre kan hjælpe et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, med at falde til i klassen?* Ved alle tre spørgsmål kunne børnene vælge så mange af de angivne svarkategorier, som de havde lyst til.

SVARKATEGORIER

Til spørgsmålet: *Hvordan tror du bedst, børnene i en klasse kan hjælpe et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, med at falde til i klassen?* gav vi børnene svarkategorierne: *Invitere det nye barn med hjem efter skole, spørge det nye barn, om man må komme med barnet hjem efter skole, spørge det nye barn, hvordan det var at bo i det land, barnet er flygtet fra, fortælle det nye barn, hvordan det er at bo i Danmark, spørge det nye barn, hvordan det var at gå i skole i det land, barnet er flygtet fra, fortælle det nye barn om fritidsaktiviteter i Danmark (fx fodbold eller dans), hjælpe det nye barn med lektier, der er svære, hjælpe det nye barn med at lære det danske sprog, hjælpe det nye barn med at lære andre børn at kende og andet (åben svarkategori)*.

Til spørgsmålet: *Hvordan tror du bedst, læreren i en klasse kan hjælpe et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, med at falde til i klassen?* gav vi børnene svarkategorierne: *Tale om flygtninge med klassen, fortælle om flygtninge til de andre børns forældre, sørge for, at det nye barn kan følge fagligt med i timerne, hjælpe det nye barn med at få venner i klassen, spørge det nye barn, hvordan det var at gå i skole i det land, barnet er flygtet fra, spørge det nye barn, hvordan det var at bo i det land, barnet er flygtet fra, fortælle om fritidsaktiviteter i Danmark (fx fodbold eller dans), hjælpe det nye barn med at lære det danske sprog, hjælpe det nye barn med at lære andre børn at kende og andet (åben svar-kategori).*

Til spørgsmålet: *Hvordan tror du bedst, klassekammeraters forældre i en klasse kan hjælpe et barn, der er flygtet fra et andet land til Danmark, med at falde til i klassen?* gav vi børnene svarkategorierne: *Tale om flygtninge med sit barn, invitere det nye barn med hjem efter skole, for at lege med klassekammeraten, spørge det nye barn, om klassekammeraten må komme med barnet hjem efter skole, spørge det nye barn, hvordan det var at bo i det land, barnet er flygtet fra, fortælle det nye barn, hvordan det er at bo i Danmark, spørge det nye barn, hvordan det var at gå i skole i det land, barnet er flygtet fra, fortælle det nye barn om fritidsaktiviteter i Danmark (fx fodbold eller dans), hjælpe det nye barn med at lære det danske sprog, hjælpe det nye barn med at lære andre børn at kende og andet (åben svarkategori).*

SOCIALKLASSEFORDDELINGEN BLANDT BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT

I afsnittet 'Betydningen af at vokse op i en lav socialklasse' viser figur 5 fordelingen af danskfødte børn og børn, der er flygtede eller familieførte, i Børnerådets fem socialklasser.

Børn, der er flygtet eller familiesammenført, og som lever i socialklasse 1 og 2, kommer oprindeligt mest fra Litauen, England, Tyskland, Indien, Serbien, Sydkorea og Kina. Børn, der er flygtet eller familiesammenført, og som lever i de lavere sociale klasser,

kommer oprindeligt mest fra Libyen, Somalia, Irak, Afghanistan, Syrien og Eritrea.

Årsagen bag den relativt store gruppe af børn, der er flygtet eller familiesammenført, i overklassen kan hænge sammen med, at børn, der er familiesammenført ikke nødvendigvis er migreret i forbindelse med krig, fattigdom og forfølgelse, men eksempelvis er familiesammenført i forbindelse med en forælder, der har indgået ægteskab med en dansk statsborger.

462 børn kunne ikke inddeles i socialklasser på grund af manglende eller ufuldstændige svar.

VENSKABER MELLEM DANSKFØDTE BØRN OG BØRNEFLYGTNINGE

I afsnittet 'Venskaber mellem danskfødte børn og børneflygtninge' viser figur 6 et kryds mellem socialklassevariablen og spørgsmålet: *Har du en ven (et barn), der er flygtet fra et andet land til Danmark?* Børnene fik svarmulighederne: *Ja, mange venner, ja, et par venner, ja, én ven og nej, ingen.* I figuren er svarmulighederne: *Ja, mange venner, ja, et par venner, ja, én ven lagt sammen.* Kun danskfødte børn har besvaret spørgsmålet.

FORÆLDRES HOLDNING

I afsnittet 'Børns holdninger hænger sammen med deres forældres' viser figur 8, hvordan børnene opfatter deres forældres holdning til flygtninge. Spørgsmålsformuleringen fremgår af figurteksten. Børnene blev givet svarmulighederne: *Mest positive, lige positive og negative, mest negative og ved ikke.* I figuren fremgår kun svarmulighederne *mest positive* og *mest negative*. Kun danskfødte børn har besvaret spørgsmålet.

OM AT FÅ BESØG AF ELLER SELV BESØGE ET FLYGTNINGEBARN

I afsnittet 'Børns holdninger hænger sammen med deres forældres' viser figur 9 fordelingen af børn, der gerne vil have besøg af eller selv besøge et flygtningebarn, krydset med deres forældres holdning. Kun danskfødte børn, der har svaret, at de aldrig har haft besøg af eller selv har besøgt et flygtningebarn

fremgår af figuren. Til spørgsmålet om forældrenes holdning er *ved ikke* frasorteret i figuren.

LYST TIL AT HJÆLPE ET FLYGTNINGEBARN TIL ET GODT LIV

I afsnittet 'Børns holdninger hænger sammen med deres forældres' viser figur 10 børns lyst til at hjælpe flygtningebørn til et godt børneliv i Danmark krydset med deres forældres holdning. Til spørgsmålet om deres forældres holdning er *ved ikke* frasorteret. Kun danskfødte børn har besvaret spørgsmålet.

DEN KVALITATIVE DEL

Det teoretiske grundlag for de kvalitative interview er Børnerådets børnesyn, hvor børn ses som kompetente aktører i samfundslivet og som eksperter i eget liv. Det er baseret på en fænomenologisk tilgang, hvor børnenes egne artikulerede oplevelser, holdninger og ønsker får plads (Kvale & Brinkmann, 2015). Forud for udarbejdelsen af spørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen gennemførte vi i vinteren 2016 fire gruppeinterview på to forskellige skoler, der ikke er en del af Børne- og Ungepanelet. Vi interviewede otte piger og fire drenge. De interviewede børn var alle født i Danmark, men havde forskellige etniske baggrunde. Interviewene var eksplorative, og hensigten med dem var at få et nuanceret indblik i 7.-klasse-elevens forståelse af integration og kulturmøder mellem børn for dermed at kvalificere spørgeskemaundersøgelsen.

I foråret 2017 gennemførte vi tre gruppeinterview i 7.-klasser på tre forskellige skoler, som ligeledes ikke er en del af panelet. Vi interviewede syv piger og fem drenge. De interviewede børn var alle født i Danmark, men havde forskellige etniske baggrunde. Interviewene fandt sted efter spørgeskemaundersøgelsen og havde til formål at få de unges forklaringer på udvalgte resultater fra spørgeskemaundersøgelsen samt at bidrage med eksempler fra børnenes eget liv. Interviewene varede 30-45 min. og tog udgangspunkt i semistrukturerede interviewguides.

I interviewprocessen er der blevet lagt vægt på en anerkendende tilgang, hvor interviewerens følger en

guide til det anerkendende interview, som Børnerådet har udviklet. Guiden har reference til viden om den tidlige relationsdannelse og den naturligt udviklingsstøttende dialog (Stern, 2000; Øvreide, 2006). De 24 børns alder svarer til alderen på de unge i Børne- og Ungepanelet.

Alle navne er ændrede af hensyn til anonymitet. Citater kan være tilpasset af hensyn til læsbarhed.

KILDER

Brunner, E., & M. Marmot (2006): "Social organization, stress and health" i Marmot, M. & R.G. Wilkinson (red.): *Social determinants of health*. Oxford University Press.

Børnerådet (2015): *Unge fra økonomisk trængte familier trives dårligere end andre unge*. BørneIndblik 6/15.

Børnerådet (2016b): *Børn og unge, der lider afsavn, udelukkes fra fællesskabet*. BørneIndblik 6/16.

Center for Udsatte flygtninge (2011): *Flygtningebørn – virkningsfulde indsatser, Forskningsregistrant om psykosociale interventioner for børn og unge med flygtningebaggrund*. Integrationsnet – en del af Dansk Flygtningehjælp.

Center for Udsatte Flygtninge (2015): *Viden om effekter af lav integrationsydelse til flygtninge*. Dansk Flygtningehjælp.

Fazel, M. & A. Stein (2003): "Mental health of refugee children: Comparative study" i *British Medical Journal Publishing Group*, BMJ Vol. 327.

Gallagher, M.W. (2012): "Self-Efficacy" i *Encyclopedia of Human Behavior*. University of Kansas.

Garin, E., Beise, J., Hug L & D. You (2016): *Uprooted. The Growing Crisis for Refugee and Migrant Children*. UNICEF.

Gulbrandsen, C. (2009): *Opvækst og psykisk udvikling*. Akademisk forlag.

Holstein, B.E., Nielsen, L., Madsen, K.R., Meilstrup, C., Koushede, V. & M.T. Damsgaard (2015): "Self-efficacy" i *Skolebørnsundersøgelsen 2014*. Statens Institut for Folkesundhed.

Jennings, M.K., & R.G. Niemi (1968): "The Transmission of Political Values from Parent to Child" i *American Political Science Review*, 62(1), 169-184.

Jennings, M.K., Stoker L. & J. Bowers (2009): "Politics across Generations: Family Transmission Reexamined" i *The Journal of Politics*, Vol. 71, No. 3. The University of Chicago Press on behalf of the Southern Political Science Association.

Johansen, A., Højland, M. & H. Hansen (2011): *Flygtninge på langvarig starthjælp*. CASA.

Juul, J.S. & E.A. Damm (2016): *Den sociale arv er blevet stærkere i Danmark – Social mobilitet i de sociale klasser*. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Kroh, M. & P. Selb (2009): *Inheritance and Dynamics of Party Identification*. Springer Science + Business Media.

Krølner, R. & A. Johansen (2007): "Social ulighed i sundhed – måling og begreber" i *Social ulighed i sundhed blandt børn og unge*. Statens Institut for Folkesundhed.

Kvale, S. & S. Brinkmann (2015): *Interview – det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. Hans Reitzels Forlag.

Mccarthy, C. & D.F. Marks (2010): "Exploring the Health and Well-being of Refugee and Asylum Seeking Children" i *Journal of Health Psychology*. City University.

Quintelier, E., Hooghe, M. G. & Badescu (2007): *Parental Influence on Adolescents' Political Participation*. Örebro University.

Ryding, E. & I. Leth (2011-13): *Mental sundhed og trivsel i skolen hos unge flygtninge og indvandrere*. OASIS Behandling og rådgivning for flygtninge, Institut for Psykologi, Københavns Universitet.

Sabiers, S.E. & H.B. Larsen (2014): *De sociale klasser i Danmark 2012*. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Sievertsen, H.H. & C.J. Montgomery (2015): *Børn i lavindkomstfamilier*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Stern, D. (2000): *Spædbarnets interpersonelle verden*. Hans Reitzels Forlag.

Urbatsch, R. (2014): *Families' Values: How Parents, Siblings, and Children Affect Political Attitudes*. Oxford University Press.

Zuckerman, A.S., J. Dasović & J. Fitzgerald (2007): *Partisan Families*. Cambridge University Press.

Øvreide, H. (2006): *At tale med børn*. Hans Reitzels Forlag.